

strijski vejak. Vse sovražnosti na Koroškem se bile takoj ustavljene.

Teda Nemec ne pozna zvestobe. Nekaj ur pozneje, ko bi se naj odobril končnoveljavni podpis, so se nemški odposlanci skesali, se začeli izgovarjati in sklicevati na nek koncem maja v Parizu po entanti izdan sklep, ki da je pozval obe stranki, naj izpraznita celovsko kotlino. Naši odposlanci se pa izjavili, da je bila pogodba sklenjena pravnoveljavno. Sedaj se vrše pogajanja med vladama v Beogradu in na Dunaju, kojih izid še pa ni znan.

Kar se dela v Parizu . . .

Nemci godrajsjo, povečajo glave, težijo in so skrajne nezadovoljni. Iz tega pa še ne sledi, da bi bili s pariškimi načrtom mi zadovoljni. Razmerno najugodnejše je še za Štajersko, a tudi tukaj bo treba marsikaj popraviti, oziroma pojasniti. — Predvsem je nejasno, kaj je z železnico Špilje-Radgona. Razume se, da mora železnica, ki veže Maribor z Radgono, biti slovenska. V nasprotnem slučaju bi prišlo do naravnost neumnih posledic. Tako n. pr. bi morala kmečka mati, ki bi iz okolice Radgone hotela iti obiskat sina-dijaka v Mariboru, morala dati med potjo dva ali celo trikrat pregledati prtljago na državni meji in vsakokrat zamuditi približno dve uri! Ozamije, po katerem teče ta železnica, ni čisto naše, mi imamo na njem zgodovinske, zemljepisne, gospodarske in narodne pravice.

Nejasna je zadeva Prekmurja. Izgleda, kakor da bi nam hoteli prisediti del Prekmurja, a ne popolnoma do Sv. Gotharda. Torej bi razrezali še to najmanjšo vejo slovenskega plemena.

Nekaj naravnost gorostasnega se pripravlja na Koroškem. Koroške Slovence so raztrgali na štiri kose. Kanalsko dolino do Vrat hočejo brez vsakega pamisleka dati Italijanom. Beljaška okolica in Ziljska dolina bi menda ostala pri Nemcih (a so še neki skrivnostni pridržki, najbrže si lasto pravico do te zemlje tudi Italijani), celovška kotlina bi mogoče prišla k Jugoslaviji, a imajo tudi tukaj še neke tajne pridržke, ljudsko glasovanje ali kaj podobnega. Samo Podjunsko dolino bi brez pridržkov dali SHS. Barantanje za koroške Slovence bo eno najramotnejših poglavij v zgodovini pariške konference.

Boj za Banat.

Stari zgodovinski Banat, dežela, ki leži pri Beogradu onstran Donave, se deli na tri županije: toro utalsko, temiško in kraško severinsko. Prebivalstvo je bilo nekdanje čisto jugoslovansko in je živel pod srbskimi vojvodi. Radi tega se ta dežela tudi imenuje »Vojvodina«. Polgoma so bili Slovani iztrebljeni in v redovno deželo so se preselile razne druge narodnosti, tako, da je sedaj prebivalstvo zelo mešano. Poleg Rumunov in Srbov prebivajo v Banatu Madžari, mnogo Nemcev, Jace, Srbovi, Rusini. Zanimivi so Krašovani in Sekci, dva jugoslovanska plemena katoliške vere, a različna od Hrvatov in Srbov. Za lepi Banat je hud prepir med Rumuni in Srbi. V Parizu so deželo razdelili. Kjer je več Srbov, pripada Srbiji, kjer pa več Rumunov, Rumunski. Zoper te odločitve je med Rumunci veliko razburjenje in se

Minister privoli, norec vstane in se oblece, minister pa sleče z zlatom obšiti frak, položi poleg sebe na tla veliko umetno špansko vlasuljo, odloži velikanski beli ovratnik, ki je izgledal kakor krožnik, sezuje tesno k bedrim napeto blace in se vsele na jace. Norec ga še poduči, kako naj meša in kako naj govori: kol kol kol — ter odide.

Pride h kralju . . .

Kralj skoči s prestola, zlata krona se mu porvence na glavi, z žezlom zadane ob zid, da se mu odloži špica, ko zagleda ljubljenskega norca.

Kje si bil, dragi moj norec? Ne veš, kako težko je bilo vladanje brez tebe . . .

Norec pa položi prst na usta:

Pst! . . .

Kaj pa je zope?

Veliko čudo! Pojdite z mano, da vam pokazam . . .

To bo zopet nekaj posebnega! — zavpije kralj, si popravi na glavi krono, zadrigne pri blaščih nasmuice, vrže čez rame škrlatni plašč — vse je naredil sam in ni čakal, da bi ga napravili njegovi dvorni hiapci — potem pa zakliče

groze, da zapuste Pariz, ako ne dobe celega Banata. Zlasti je boj za mesto Temišvar, ki je po večini nemško, a Nemci žele, da bi se jim dala pravica glasovanja. V tem slučaju bi glasovali za Srbe in proti Rumunom.

Madžari in Čehi v boju.

Med Madžari in Čehoslovaki se bje zadnje dni na slovaški zemlji huda borba. Madžari imajo dobro organizirano armado pod vodstvom maršalov Boreviča in Kőveša. Do 9. junija so Madžari zasedli zopet polovico slovaškega ozemlja. Madžari strahovito divjajo po Slovaškem. Ropajo, morijo in požigajo tako kot so počenjali Nemci na Slovenskem Koroškem. Antanta je ragrozila Madžarom s hudo kaznijo, če takoj ne ustavijo sovražnosti proti Čehom.

Povsod enaki.

Na albanski meji in v Ljami so se pojavile albanske čete, ki delajo napade preko meje v Staro Srbijo. Srbske obmejne straže so o krepilene. Uspehov albanski napadi niso imeli nobenih. Od ujetih Arnavtov se je dogajalo, da organizirajo to četovanje laški provokaterji.

V Čraigrori so se vgnezdili Lahi brez vsakega poudarja in pravice v primorskih mestih: Dultin, Bar, Vir, Pazari. Od tu organizirajo arnavske roparske čete in podkupujejo črnogorske slabe značaje, da delajo nemire po črnogorskih obmejnih krajih. Kadar so oblasti taki tolpji za petami, zbeži preko meje k Italiji, da se vrne pri drugi priliki.

Še nekaj o denarju.

Slišijo se glasovi, naj bi se zamenjala avstrijska krona za novi srbski dinar, krona za dinar. Sliši se lepo, toda potem bi bilo med ljudstvom ravno toliko dinarjev, kakor sedaj kron in imeli bi isto veljavo, kakor sedaj krona. Denar bi imel ravnotako malo veljave, kakor sedaj, draginja bi bila vsled tega ista. Kdor bi imel obilo dinarjev, bi živel dobro, kdor prodaja, bo z zadovoljstvom štel papirje, kdor ima stalno plačo v denarju, bo vzdihoval, kdor kupuje, bo delal prestrašen obraz. Vse kot sedaj. Taka zamenjava bi bila samo neko slepilo bogatašev, s katerim bi ljudstvu natvezli, da se je neka denarna ureditev izvršila, v resnici bi pa ne bilo nobene. Ako se zamenja en dinar za tri krome, tudi ne bo veliko pomagano. Denarja bo imel vsakdo dve tretjini manj, na to pa trikrat več vrednega. Seveda je nevarnost, da bi hoteli prodajalci prodajati vse eno po starih cenah, a to bi bilo mogoče preprečiti. Kdor prodaja, bi bil na istem, na boljšem bi bil, kdor ima plačo v denarju (delavci, uradniki itd.) ker bi potem dobil denar, ki bi več plačal.

Mimogrede se je treba še dotakniti vprašanja, kaj s starimi dinarji? Ali naj se zamenja en star dinar za enega novega, kar bi mnogi pri nas želeli. Poslednje bi bilo pač neizvirljivo, ker stari srbski dinar ima na denarnem trgu veliko večjo vrednost, kot krona. Ako bi hoteli postaviti dinar na isto stopnjo s krono, ne bo nikdo zamenjal dinarja, ampak ga bo raje utihotapil čez mejo. Bilo bi tudi krivično. Stari srbski dinar ima čisto

kraljici, ki je v sosednji dvorani sedela na zlatem prestolu:

Urša hitre! Norca imamo, pokazal bo nekaj imenitnega.

Tudi kraljica skoči nasenkrat s svojega prestola, glas gre iz dvorane v dvorano, kralju se zbero vsi, kar je služabnikov in služabnic na dvoru, ter gredo: kralj naprej, kraljica za njim, po tem vsi dvoraki služabniki in služabnice, drug za drugim, za norec kaže pot. Prehodi hodnik za hodnikom, stopnjice za stopnjicami, vedno dalje in vedno višje gori proti podstrešju, norec odpre vrata na podstrešje, motajo se med starimi košarami, polemljenimi omarami, starodavnimi prestoli in drugo tako ropotijo vedno dalje proti zadnjemu kotu. Tu najdejo na malih vrticah zapisano besedo:

Veliko čudo!

Norec odpre vratica rekoč: »Veliko čudo! Velika čudov, pogledjte, kako vaš minister jaja vali!«

A v kotu je sedel na jalcih minister popolnoma slečen in kokodakal: kol kol kol!

Od onega časa velja na Španskem pregovor: Minister jaja vali! — če se hoče reči, da se godi nekaj posebno čudnega.

drugačno podlago kredita, kot naša krona, namreč države. Tam je država in sicer entanti prijateljska država, mi smo del sovražne Avstrije, ki veljamo le, v kolikor smo združeni s Srbijo. Brez zveze s Srbijo bi stali mi v ravno takem ali še hujšem denarnem polomu, kakor Nemška Avstrija. Kot sovražniki bi morali provzeti del avstrijskih dolgov in vojne odškodnine ne samo drugim državam, nego tudi Srbiji. Sovražnik bi zasedel naše železnice, naše rudnike, gozde itd. Dinar je več vreden nego krona, ker ga podpira srbska državna organizacija in srbski vojni meč. Ali naj srbski kmet, ki se sedaj na Koroškem vojskuje za Slovence, izgubi tretjino svojega denarja zato, da ne bo izgubil nemškutarski gospod, ki je svojega sina poslal v Nemško Avstrijo, da se vojskuje proti nam? Sicer je pa to vprašanje brez posebne važnosti, ker starih srbskih dinarjev v razmerju s kronami ni veliko. Saj jih je že avstrijska vlada, ko je zasedla Srbijo, zamenjala s kronami.

Ako zamenjamo krono za dinar, bo ostalo vse pri starem, to se pravi denarneži bodo stali dobro, reveži pa slabo. Ako zamenjamo tri krome za en dinar, bodo trpeli vsi enako. Kdor si je pridobil denar med vojake ali kdor ga ima zelo mnogo bo trpel lahko, kdor si je pridobil pred vojako ali ima prihrankov malo, bo trpel težko. Denarne vprašanje pa s tem še ne bo rešeno. Denarno vprašanje je mogoče rešiti samo na sledeči podlagi: Manj papirnatega denarja med ljudmi, več zlatega! Papirnati denar je treba potegniti v znatnem delu iz prometa in gledati je treba, da pride zlato v deželo. Prvo bi se dalo doseči s delno ali celotno oddajo premoženja. Tejerodnim veleposesnikom, podjetnikom, kapitalistom naj bi se zaseglo njihovo premoženje brez vsake odškodnine. Odškoduje naj jih država, kateri pripadejo, če hoče in more. Neprimer tovrsta naj se spremeni v združeno podjetje. Delež bi imeli delavci, ki delajo v tovarni in deleže bi izplačevali od zaslužka v tedenskih obrokih. Država bi dotični papirni denar katerega bi dobila za deleže, sproti uničevala in na ta način bi bilo denarja vedno manj, a vedno več vreden. A tudi domačim državljanom bi morali vzeti premoženje, ki presega neko gotovo višino. Samo na ta način bi zamogli podpreti našega delavca, majhnega in srednjega kmeta in razne uslužbeniške sloje, ter odpreti pot trgovini in obrtnosti. Seveda bo treba, preden pride do tako radikalne poteze mnogo težkih političnih bojov z našimi kapitalisti, ki bodo skušali odvaliti bremena glavno na plača nižjih in srednjih stanov. Na Hrvaškem imajo judovski kapitalisti in madžaronski grofi veliko moč, v Bosni se računa z vplivom turških veleposesnikov, begov, glavne nasprotnike bomo pa imeli v bogatih predstaviteljih Banata in Bačke. Seveda tudi pri nas na Slovenskem ne pojde brez socialnih bojov.

Zmanjšati število papirja in prilegiti v državo zlato! Posojilo ni še nobena rešitev, ker od posojila je treba plačevati obresti. Zlato bi prišlo v državo, ako bomo več uvažali nego uvažali. Za izvažanje bomo imeli na primer: les, premog, razne poljske pridelke (tobak, vino, opij, ječno sadje in zelenjavo itd.). Razviti moramo tudi obrt, ustanavljati tovarne, da ne bo treba mnogo uvažati iz tujine, obratno, da bomo marsikaj izvažali. Francozi so vrgli nad ljudstvo geslo: »delavnost, varčnost, treznost!« Narod, ki bo najbolj delaven in sicer dobičkonosno delaven, varčen in trezen, si bo tudi najpreje opomogel iz splošnega denarnega poloma. Slednje bomo s motrenim delom, varčnostjo in treznostjo privedli do denarnega ravnotežja, vendar ne brez težkih sunkov v žepu kapitalistov. Ne se torej dati preslepti od fres, ki sedaj trče po zraku in imajo samo namen preslepti ljudi, da ne bi sahtevali temeljite rešitve denarnega vprašanja s tem, da poskušamo globoko v žepu onih, ki so doslej izjemali droge.

Srebrni delavski jubilej.

Dne 15. junija t. l. praznuje slov. krščansko socialno delavstvo petindvajseti taico od kar se je ustanovilo njih prvo delavsko društvo.

Neko nedeljo, bilo je 15. junija l. 1894 je romala truma slovenskih delavcev na Šmarno goro pri Ljubljani k Mariji Čudodelnici. Po opravljeni pobožnosti pred Materjo Božjo so se podali pod goro v Tacen v Žibertovo gostilno. Tam je dr. Krek, ki je bil takrat še stolni vikar v Ljubljani, delavstvo nagovoril in mu naslikal, kako bi bilo delavstvo veliko na boljšem, ko bi bili združeni. Delavstvo je z navdušenjem sprejelo idejo m'adega vikarja